

Uvodnik

ŽIVOT U INVALIDSKIM KOLICIMA: PONOVO KRETANJE „PLESNIM KORACIMA“

Tatiana Bolgeo¹, Annunziata Lettierio¹, Menada Gardalini¹, Roberta Di Matteo¹, Rita Lorusso², Antonio Maconi¹

¹ Research Training Innovation Infrastructure, Research and Innovation Department (DAIRI) –Azienda Ospedaliero - Universitaria SS. Antonio e Biagio e Cesare Arrigo, Alessandria, Italy

² SC. Neurorehabilitation - Presidio Teresio Borsalino - Azienda Ospedaliero - Universitaria SS. Antonio e Biagio e Cesare Arrigo, Alessandria, Italy

Dopisni autor: Menada Gardalini mgardalini@ospedale.al.it

DOI: <https://doi.org/10.65241/wh.8.2.11>

Citiranje: Bolgeo T, Lettierio A, Gardalini M, Di Matteo R, Lorusso R, Maconi A. Život u invalidskim kolicima: ponovno kretanje „plesnim koracima“. World of Health. 2025;2(8):92-94. DOI:<https://doi.org/10.65241/wh.8.2.11>

Primljeno: 17. lipnja 2025. | Recenzirano: 19. lipnja 2025. | Prihvaćeno: 27. lipnja 2025.

SAŽETAK

Motorički poremećaji, posebno kod osoba u invalidskim kolicima s ozljedama leđne moždine, potiču razmišljanje o transformativnoj moći izražavanja temeljenog na pokretu. Među ostalima, terapija plesom i pokretom (DMT) pojavljuje kao alat koje može poticati emocionalno izražavanje, svijest o tijelu i društveni angažman, nadilazeći tradicionalne rehabilitacijske pristupe. Postojeća literatura ističe višestruke koristi DMT-a kod neuroloških stanja poput Parkinsonove bolesti, multiple skleroze i moždanog udara, pokazujući poboljšanja fizičkog, psihičkog i emocionalnog stanja. Međutim, unatoč rastućoj globalnoj populaciji osoba u invalidskim kolicima i značajnom utjecaju ovog stanja na troškove zdravstvene zaštite i opterećenje njegovatelja, istraživanja posebno usmjerena na osobe s ozljedom leđne moždine i dalje su ograničena.

U taj je kontekst smješten projekt razvijen u bolnici u sjevernoj Italiji koji predlaže integraciju DMT-a kao socijalnog propisivanja za osobe s invaliditetom nakon ozljede leđne moždine. Projekt uključuje i pacijente i njegovatelje vrednovanjem njihove suradničke uloge u odnosu skrbi i promicanjem modela potpore usmjerenog na osobu. Planirane aktivnosti uključuju stručno osposobljavanje zdravstvenih djelatnika, namjenske DMT sesije i zajednički put pacijenta i njegovatelja kako bi se poboljšala emocionalna podrška, aktivno sudjelovanje i uzajamna dobrobit.

Uz kliničke i psihološke ishode, projekt uključuje ekonomsku evaluaciju za procjenu dugoročne održivosti intervencije i potencijalnih ušteda od smanjenog oslanjanja na tradicionalne tretmane i smanjenog opterećenja njegovatelja. U konačnici,

ova inicijativa naglašava važnost prepoznavanja DMT-a kao terapijske i kulturne prakse za promicanje uključenosti, autonomije i kvalitete života osoba s motoričkim poremećajima.

Ključne riječi: motorički poremećaji, ozljede leđne moždine, osobe u invalidskim kolicima, terapija plesnim pokretom.

UVOD

Terapija plesom i pokretom (Dance and movement therapy, DMT) univerzalni je jezik koji komunicira pokretima tijela, prenoseći emocije i narative bez upotrebe riječi (1). Međutim, izazovi se javljaju kada se motoričke vještine razlikuju od onoga što se obično smatra normalnim. Osobe s motoričkim oštećenjima često se identificiraju kao osobe s invaliditetom. Invaliditet se definira kao ograničenje autonomije osobe i sposobnosti interakcije s okolinom. Ovo stanje često je popraćeno preprekama u stavu onima u okolišu. (2). U biti, osobama s motoričkim poteškoćama teže je uključiti se u ples jer ne mogu svladati tehničke detalje na način koji im omogućuje nesmetano sudjelovanje sa svojim vršnjacima. Ideja da su osobe s invaliditetom manje sposobne uključiti se u ples postavlja važno etičko pitanje (3). Upravo u tom kontekstu pojavljuje se važnost odnosa između invaliditeta i plesa, tema koja dovodi u pitanje predrasude i slavi vrijednosti uključenosti kroz umjetničko izražavanje.

Posljednjih desetljeća, svijet invaliditeta prošao je kroz transformacije koje su dovele do značajnog napretka u smislu usluga, integracije i borbe protiv predrasuda. Ova evolucija dovela je do socijalne uključenosti osoba s invaliditetom, omogućujući im poboljšanje uvjeta života u nepovoljnom

položaju u odnosu na ostatak društva kojem pripadaju. DMT je sastavni dio ovog procesa transformacije koji nastoji poboljšati kvalitetu života osoba s invaliditetom unatoč njihovoj raznolikosti (4). DMT je uveden u razna područja, uključujući neurologiju, jer je to zanimljiva i ugodna aktivnost koja stimulira motoričke i sustave pažnje (5). Literatura pokazuje da redovito vježbanje plesa kod osoba koje žive s različitim oblicima invaliditeta, npr. multiple skleroze, Parkinsonove bolesti, moždanog udara i drugih stanja koja utječu na motoričke funkcije, dovodi do značajnih poboljšanja u psihofizičkoj sferi, potičući bolju kvalitetu života, veću autonomiju i osobnu dobrobit (6–9). Koreografirani pokreti i sekvence povećavaju snagu i fleksibilnost mišića, poboljšavaju ravnotežu i motoričku koordinaciju pomažući u jačanju tijela i poboljšanju funkcionalne sposobnosti (10,11). Osim toga, DMT donosi poboljšanja razine stresa, simptoma depresije i anksioznosti (12,13) pomažući pacijentima da iskuse veću svijest o tijelu i povećaju samopoštovanje i samopouzdanje (14). Ljudi se mogu međusobno poticati na putu oporavka i prihvaćanja dijeljenjem svojih često dramatičnih iskustava (2).

Unatoč znanstvenim dokazima o fizičkim i psihološkim koristima DMT-a pomoću kojeg tijelo kretanjem ponovno dobiva glavnu ulogu, još uvijek postoje ograničena istraživanja o učincima DMT-a na osobe u invalidskim kolicima s ozljedom leđne moždine (4). S etičkog gledišta, ova skupina zaslužuje više pažnje u smislu emocija, fiziologije, socijalnog identiteta i fizičkog zdravlja, budući da invaliditet postaje sve važnija komponenta troškova zdravstvene skrbi i teret bolesti i za osobu i za njegovatelja (15). Zapravo, procjenjuje se da oko 75 milijuna osoba s invaliditetom koristi invalidska kolica (16), a taj se broj povećava zbog nesreća (17). To dovodi do povećanog tereta skrbi u svakodnevnom životu za članove obitelji koji su obično u ulozi njegovatelja (18). Stoga su potrebna veća ulaganja u istraživanje i razvoj kako bi se identificirale nove i učinkovitije strategije intervencije. U talijanskom kontekstu, ples se još uvijek uglavnom povezuje sa zabavom i raznodom, a ne s oblikom terapijskog tretmana. U literaturi su istraživanja fragmentirana u smislu trajanja intervencija i broja uključenih ispitanika (19, 20). To može dovesti do skepse prema nekonvencionalnim terapijskim pristupima uz preferiranje tradicionalnije terapije poput terapije lijekovima ili fizikalne terapije. Ova percepcija može otežati prepoznavanje DMT-a kao valjanog oblika terapije, ne samo zbog njegovih psiholoških koristi, već i zbog njegovih pozitivnih fizičkih i motoričkih učinaka.

Ples u invalidskim kolicima umjetnička je forma koja daje perspektivu na iskustvo invaliditeta koju društvo u cjelini još ne razumije ili ne prepoznaje, ali koja može biti korisna terapijska opcija za pacijente s ozljedom leđne moždine kao komplementarna metoda tradicionalnoj rehabilitaciji (21). Po našem mišljenju, kako bi se popunile praznine u korištenju DMT-a kod pacijenata s ozljedom leđne moždine, potrebno je podići svijest znanstvene i zdravstvene zajednice o važnosti inovativnih i uključivih terapijskih pristupa. Iz tog razloga, Odjel za integriranih aktivnosti istraživanja i inovacija (the Department of Integrated Activities Research and Innovation, DAIRI) Sveučilišne bolnice u Alessandriji pokrenuo

je projekt uključivanja DMT-a kao socijalnog recepta za osobe s invaliditetom nakon ozljede leđne moždine. Projekt uključuje pacijente i njegovatelje u proces njege i podrške, potičući sinergiju među njima i poboljšavajući kvalitetu života svih uključenih. Cilj projekta je povećati autonomiju pacijenata i samopouzdanje u proces njege te smanjiti fizički i psihički teret na njegovatelje, putem dijeljenja informacija, emocionalne i praktične podrške tijekom vježbe DMT-a.

U tom kontekstu, obiteljski njegovatelj postaje vrijedna podrška u pomaganju pacijentu tijekom vježbe DMT-a i poticanju njihovog uključivanja i aktivnog sudjelovanja. Dijeljenje tih iskustava kroz pokret i glazbu stvara dublju vezu u dijadi. Kroz ovu suradnju, pacijenti se mogu osjećati podržano, prihvaćeno i inspirirano da istražuju sebe i svoje emocije. Nadalje, DMT također može biti izvrstan alat za dobrobit njegovatelja, koji se često moraju nositi s visokom razinom stresa i emocija povezanih s brigom za svoje voljene (19). Kroz plesnu terapiju, oboje mogu izraziti svoje emocije, opustiti se i vratiti fizičku i mentalnu energiju. Ovo partnerstvo između pacijenta i njegovatelja ključno je za osiguranje integriranog i personaliziranog pristupa upravljanju zdravljem i dobrobiti.

U svom razvoju, projekt je predvidio nekoliko faza koje istovremeno uključuju zdravstvenog djelatnika, pacijenta i dijadu. Konkretno, putevi koji uključuju zdravstvene djelatnike zahtijevaju psihoedukaciju i igranje uloga kako bi ih se podučilo i kako bi im se podigla svijest o DMT-u kao društvenom propisivanju u uobičajenoj kliničkoj praksi. Pacijenti, zajedno sa svojim njegovateljima, pohađaju vježbe DMT-a u posebno dizajniranim prostorima pod nadzorom stručnjaka educiranih za DMT uz standardne rehabilitacijske terapije. Ove bi radnje omogućile sagledavanje osobe kao cjeline i prelazak s pristupa „skrbi za pacijenta“ na pristup „skrbi usmjerene na osobu“ (22).

Uz fizičke, emocionalne i društvene koristi za sudionike, projekt namjerava provesti ekonomsku evaluaciju troškova i koristi što može biti komplicirano odrediti jer ovisi o nizu čimbenika, uključujući troškove usluga plesne terapije, koristi za pacijente i trajanje pozitivnih učinaka. Kako bismo procijenili isplativost DMT-a, razmotrit ćemo troškove usluga plesne terapije u odnosu na dobivene koristi; na primjer, procijenit ćemo jesu li troškovi vježbi plesne terapije opravdani smanjenjem troškova tradicionalnih medicinskih intervencija ili poboljšanjem kvalitete života pacijenata. Osim toga, razmotrit ćemo dugoročne ekonomske uštede koje proizlaze iz poboljšanog zdravlja pacijenata koji sudjeluju u DMT-u, kao što su smanjenje broja posjeta liječniku, prijema u bolnicu ili poboljšana radna sposobnost. Zaključno, DMT kao društveno propisivanje mogao bi biti vrijedan pristup koji osobama pruža znanje, motivaciju i samopouzdanje za bolje upravljanje svojim zdravljem. Nadalje, značajan je za pacijente s ozljedom leđne moždine jer nadilazi propisivanje tradicionalne medicinske skrbi i uzima u obzir cijeli kontekst pacijentovog života, uključujući čimbenike poput fizičke dostupnosti, resursa zajednice, društvenih prilika i poboljšane kvalitete života. Zagovornik je ovog inovativnog pristupa zdravstveni djelatnik, koji je ujedno i veza između pacijenta, njegovatelja i zdravstvenog sustava

te prvi koji prepoznaje potrebe pacijenta.

Vjerujemo da bi globalna zdravstvena zajednica trebala razmotriti DMT kao vrijednu intervenciju za osobe s invaliditetom, posebno one s ozljedom leđne moždine i drugim stanjima koja značajno narušavaju motoričke funkcije. Postoji potencijal za poboljšanja ne samo fizičkog zdravlja već i, što je važno, psihičke dobrobiti. Štoviše, uvođenje DMT-a kao društvene intervencije ruši barijere, jača samopouzdanje i služi rješavanju etičkog problema koji postoji u vezi s hobbijima, poput plesa koji je uglavnom domena osoba bez invaliditeta. U tom smislu, DMT postaje ne samo klinički resurs, već i alat za kulturnu transformaciju i društvenu inkluziju.

LITERATURA:

- Goodill SW. An Introduction to Medical Dance/Movement Therapy: Health Care in Motion. 1st ed. Jessica Kingsley Publishers, London and Philadelphia; 2005.
- Mont D, Madans J, Weeks JD, Ullmann H. Harmonizing Disability Data To Improve Disability Research And Policy. *Health Aff (Millwood)*. 2022;41(10):1442–8.
- Harmon SHE. The Invisibility of Disability: Using Dance to Shake from Bioethics the Idea of 'Broken Bodies'. *Bioethics*. 2015;29(7):488–98.
- Bhattarai JJ, Bentley J, Morean W, Wegener ST, Pollack Porter KM. Promoting equity at the population level: Putting the foundational principles into practice through disability advocacy. *Rehabil Psychol*. 2020;65(2):87–100.
- Shanahan J, Morris ME, Bhriain ON, Volpe D, Richardson M, Clifford AM. Is Irish set dancing feasible for people with Parkinson's disease in Ireland? *Complementary Therapies in Clinical Practice*. 2015;21(1):47–51.
- Aleksander-Szymanowicz P, Filar-Mierzwa K, Skiba A. Effect of dance movement therapy on balance in adults with Down Syndrome. A pilot study. *J Intellect Disabil*. 2023;17446295231220429.
- Davis E, Webster A, Whiteside B, Paul L. Dance for Multiple Sclerosis: A Systematic Review. *Int J MS Care*. 2023;25(4):176–85.
- Lihala S, Mitra S, Neogy S, Datta N, Choudhury S, Chatterjee K, et al. Dance movement therapy in rehabilitation of Parkinson's disease – A feasibility study. *Journal of Bodywork and Movement Therapies*. 2021; 26:12–7.
- Rocha PA, Slade SC, McClelland J, Morris ME. Dance is more than therapy: Qualitative analysis on therapeutic dancing classes for Parkinson's. *Complement Ther Med*. 2017; 34:1–9.
- Aldana-Benítez D, Caicedo-Pareja MJ, Sánchez DP, Ordoñez-Mora LT. Dance as a neurorehabilitation strategy: A systematic review. *Journal of Bodywork and Movement Therapies*. 2023; 35:348–63.
- Ares-Benitez I, Billot M, Rigoard P, Cano-Bravo F, David R, Luque-Moreno C. Feasibility, acceptability and effects of dance therapy in stroke patients: A systematic review. *Complement Ther Clin Pract*. 2022; 49:101662.
- Cox L, Youmans-Jones J. Dance Is a Healing Art. *Curr Treat Options Allergy*. 2023;10:1–12.
- Salihu D, Kwan RYC, Wong EML. The effect of dancing interventions on depression symptoms, anxiety, and stress in adults without musculoskeletal disorders: An integrative review and meta-analysis. *Complement Ther Clin Pract*. 2021;45:101467.
- Sivertseva SA, Anfilofeva KS, Zotova AV, Sherman MA, Guseva ME, Boyko AN. [Dance therapy in the rehabilitation of neurological diseases]. *Zh Nevrol Psikhiatr Im SS Korsakova*. 2022;122(7. Vyp. 2):31–5.
- Mao Y, Wen Y, Liu B, Sun F, Zhu Y, Wang J, et al. Flexible wearable intelligent sensing system for wheelchair sports monitoring. *iScience*. 2023;26(11):108126.
- Fung K, Miller T, Rushton PW, Goldberg M, Toro ML, Seymour N, et al. Integration of wheelchair service provision education: current situation, facilitators and barriers for academic rehabilitation programs worldwide. *Disability and Rehabilitation: Assistive Technology*. 2020;15(5):553–62.
- Vos T, Lim SS, Abbafati C, Abbas KM, Abbasi M, Abbasifard M, et al. Global burden of 369 diseases and injuries in 204 countries and territories, 1990–2019: a systematic analysis for the Global Burden of Disease Study 2019. *The Lancet*. 2020;396(0258):1204–22.
- Kuzu D, Perrin PB, Pugh Jr. M. Spinal Cord Injury/Disorder Function, Affiliate Stigma, and Caregiver Burden in Turkey. *PM&R*. 2021;13(12):1376–84.
- Champagne ER. Caregiver Resilience and Dance/Movement Therapy: A Theoretical Review and Conceptual Model. *J Appl Gerontol*. 2024;43(3):319–27.
- Swaine B, Poncet F, Lachance B, Proulx-Goulet C, Bergeron V, Brousse É, et al. The Effectiveness of Dance Therapy as an Adjunct to Rehabilitation of Adults With a Physical Disability. *Front Psychol*. 2020; 11:1963.
- Agaronnik N. Musical Chairs: Using Wheelchair Ballroom Dance in Disability Education. *JAMA*. 2018;320(1):14–5.
- Jonas WB, Rosenbaum E. The Case for Whole-Person Integrative Care. *Medicina (Kaunas)*. 2021;57(7):677.